

РОЗМІНУВАННЯ КІРОВОГРАДА У СІЧНІ 1944 РОКУ

Однією зі сторінок героїко-драматичних подій Другої світової війни є Кіровоградська наступальна операція військ 2-го Українського фронту, унаслідок якої 8 січня 1944 року було звільнено обласний центр від нацистських окупантів. Під час інженерної розвідки міста виявилось, що перед своїм відступом нацисти підготували м. Кіровоград до повного знищення мінно-вибуховими пристроями.

Частини 27-ї окремої інженерної бригади спеціального призначення (командир – полковник М. С. Васильєв) уже в день звільнення міста від частин вермахту розпочали його розмінування, про що йдеться у «Доповіді начальника штаба 27-ї окремої інженерної бригади спеціального призначення про результати розмінування м. Кіровограда з 8 до 18 січня 1944 р.», що зберігається у фондах Державного архіву Кіровоградської області.

Роботи з розмінування були проведені у великих обсягах, адже в місті були заміновані усі промислові підприємства, аеродроми, об'єкти залізничної інфраструктури та мости, споруди культурно-мистецьких закладів, урядових та громадських установ, будинки житлового фонду – як у центрі міста, так і на його околицях.

На думку радянських фахівців підготовку обласного центру до знищення гітлерівці провадили згідно заздалегідь розробленого плану, цілеспрямовано й централізовано. У якості знаряддя нищення міста були використані насамперед міни, заряди толу, донаріту, авіаційні бомби різних калібрів, артилерійські снаряди. Окрім цього було використано інші види вибухових пристроїв, у деяких випадках навіть гранати.

Більшість фугасів, що були встановлені у різних місцях, було розраховано на електричний спосіб підриву. При цьому система їхньої установки та устрій вибухової мережі давали можливість здійснити вибух не тільки від місцевої електромережі, але й від будь-якої іншої, наприклад, – пересувної електроустановки, що могла бути використаною для підриву об'єктів міста вже зайнятого частинами Червоної Армії.

Перед відходом з Кіровограда частини вермахту встигли здійснити підрив деяких підприємств, що призвело до їх повного або часткового руйнування. Але повністю втілити у життя свій план руйнування міста німцям з різних причин все ж не вдалося.

8 та 9 січня 1944 року ескадрильї Люфтваффе здійснили жорстокі бомбові атаки на Кіровоград. Очевидно за задумом німецького командування під час посиленого бомбардування міста, зайнятого частинами Червоної Армії, мали здетонувати авіаційні бомби великих калібрів зі встановленими детонаторами з годинниковими механізмами, які вже були знешкоджені саперами ще до початку авіональотів.

Загалом саперами було знайдено та знешкоджено 2124 вибухові пристрої з 160,6 тонн вибухових речовин різноманітної сили та обсягу.

Розмінуванням було попереджено руйнування більш ніж 50 важливих об'єктів. Так, у цехах заводу «Червона Зірка» були зняті фугаси та авіаційні бомби загальною вагою 5 тон. Автомобільні майстерні на вулиці Театральній було заміновано 8 тонами боєприпасів. На канатній фабриці було знешкоджено 3 тони

вибухових речовин та 180 протитанкових мін. Тільки на аеродромі було знайдено фугасів з вибухових речовин та авіаційних бомб на 80 тон загальної ваги. Гребля КРЕС на р. Інгул була заряджена 14 фугасами та авіабомбами загальною вагою більш ніж 5 тон.

До вибуху також було підготовлено важливий у стратегічному плані залізничний міст через р. Інгул, трикотажну фабрику, театр, концтабір, млин на Театральній вулиці, залізничне депо, залізничні склади, водокачку та інші важливі інфраструктурні об'єкти. Для їхнього підриву гітлерівцями було використано 624 інженерні фугаси та заряди, 50 авіабомб перероблених у фугаси, 832 штуки авіабомб СД-1 та СД-2, 18 артилерійських снарядів та різні гранати. Кількість різноманітних вибухових пристроїв-сюрпризів сягала 23.

Виявлено значну кількість мінерного обладнання на складах (понад тисячу протитанкових, та майже таку ж кількість протипіхотних мін, 10800 детонаторів для мін, 9000 капсульних детонаторів та 600 електродетонаторів, 62 мінометні міни).

Наведене свідчить про те, що інженерні чи саперні частини вермахту мали значний арсенал засобів для мінування, а відтак і величезний досвід різноманітних робіт з мінування місцевості, будівель та об'єктів інфраструктури. Це давало їм можливість у разі необхідності організовувати зони суцільного або ж локального руйнування в залежності від поставлених завдань.

Слід відзначити оперативну реакцію та злагоджену роботу радянських інженерних підрозділів, що розпочали розмінування одразу після витіснення гітлерівців з міста, не чекаючи на знищення оточених у безпосередній близькості до Кіровограда німецьких військ. Як наслідок – вже 8 січня 1944 року було знято детонатори з найбільш потужних фугасів. Завдяки цьому заряди не здетонували під час перших же ударів по місту німецьких бомбардувальників, атаки яких тривали з полудня 8.01.1944 і до ранку 9.01.1944.

Список використаних джерел

1. Державний архів Кіровоградської області, м. Кропивницький. Фонд П-429, опис 4, справа 85. Доповідь начальника штаба 27-ї окремої інженерної бригади спеціального призначення про результати розмінування м. Кіровограда з 8 до 18 січня 1944 р. – 52 арк.